

140 LECIE URODZIN MIECZYŚŁAWA POŻARYSKIEGO (1875-1945)

Jerzy HICKIEWICZ¹, Przemysław SADŁOWSKI²

1. Politechnika Opolska
tel.: 661 936 512 e-mail: j.hickiewicz@po.opole.pl
2. Politechnika Opolska
e-mail: przemyslawsadlowski@gmail.com

Streszczenie: W artykule przedstawiono sylwetkę profesora Mieczysława Pożaryskiego, inżyniera elektryka, współtwórcę, pierwszego i wieloletniego prezesa Stowarzyszenia Elektryków Polskich (1919-1928). Od 1899 r. nauczał w szkole im. Wawelberga i Rotwanda w Warszawie. Od 1902 r. był asystentem w katedrze elektrotechniki Warszawskiego Instytutu Politechnicznego. Od 1919 r. profesor elektrotechniki Politechniki Warszawskiej, był tam kilkakrotnie wybierany na dziekana Wydziału Elektrycznego. Działał również w wielu stowarzyszeniach związanych z elektrotechniką. Wieloletni redaktor „Przeglądu Elektrotechnicznego” i „Wiadomości Elektrotechnicznych”, autor wielu podręczników i artykułów.

Słowa kluczowe: historia elektryki, Politechnika Warszawska, Wydział Elektryczny.

1. WSPÓŁTWÓRCA SEP

W 2014 r. była obchodzona 95 rocznica powstania Stowarzyszenia Elektryków Polskich. Powstało ono na Zjeździe Założycielskim, który odbył się 8-9 VI 1919 r. [1] w Warszawie. Była to pierwsza wspólna organizacja polskich elektrotechników z trzech zaborów. Miała na celu integrację ich działań społecznych, w szczególności: przy tworzeniu nazewnictwa elektrotechnicznego, przepisów, norm, szkoleniach itp. Na Zjeździe Założycielskim wybrano pierwszego prezesa SEP, został nim Mieczysław Pożaryski. Szybko zdobył on duże uznanie, był później kilkakrotnie wybierany na kolejne kadencje. Sprawował swoją funkcję aż do 1928 r.

2. ŚRODOWISKO RODZINNE, NAUKA, STUDIA

Mieczysław Pożaryski urodził się 1 X 1875 r. w Warszawie, w rodzinie ziemiańskiej. Jego ojciec Władysław został zesłany na Sybir, będąc podejrzanym o udział w powstaniu styczniowym. Po powrocie z zesłania rozpoczął pracę w Poniewieżu na Żmudzi jako urzędnik bankowy. Matką Mieczysława była Leokadia ze Smolaków. Mieczysław miał siostrę Felicję, lekarza psychiatrę, zamężną z Witoldem Łuniewskim.

Mieczysław Pożaryski ukończył sześć klas rządowej szkoły realnej w Poniewieżu. W 1891 r. przeniósł się do Warszawy, aby tam w następnym roku zdać maturę w rosyjskiej szkole realnej. W latach 1892-1897 studiował na Wydziale Mechanicznym Instytutu Technologicznego (Петербургский государственный технологический институт) w Petersburgu, uzyskując dyplom inżyniera

technologa. Kontynuował naukę, w latach 1897-1899, na Wydziale Elektrotechnicznym Wyższej Szkoły Technicznej w Darmstadt (Hochschule Darmstadt), w której w 1862 r. powstał pierwszy na świecie Wydział Elektryczny [2]. Tam właśnie uzyskał dyplom inżyniera elektryka.

Rys. 1 Mieczysław Pożaryski [3]

3. POCZĄTKI PRACY ZAWODOWEJ

Po ukończeniu studiów powrócił do Warszawy i rozpoczął pracę jako inżynier elektryk na Wydziale Mechanicznym, w Towarzystwie Akcyjnym Drogi Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej. Od początku prowadził działalność pedagogiczną, pracując jako nauczyciel w prywatnej szkole Mechaniczno-Technicznej H. Wawelberga i S. Rotwanda [4]. Wykładał elektrotechnikę i fizykę oraz prowadził pracownię elektrotechniczną. W roku szkolnym 1905/1906 był tam wicedyrektorem, 1906/1907 inspektorem, a w latach 1906-1908 sekretarzem Rady Pedagogicznej. W 1905 r. uczestniczył w posiedzeniu organizacyjnym Towarzystwa Kursów Naukowych, następnie był członkiem Rady Naukowej Wydziału Technicznego. Wykładał tam m.in. Zarys elektrotechniki oraz Teoretyczne podstawy elektrotechniki. Wykładał, także na Kursach Wieczornych, Kursach Politechnicznych i w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Był wykładowcą elektrotechniki w ramach zajęć „Wykłady dla inżynierów”.

4. ROSYJSKI WARSZAWSKI INSTYTUT POLITECHNICZNY

W 1900 r. rozpoczął prace w rosyjskojęzycznym Warszawskim Instytucie Politechnicznym. Budynki tej uczelni powstały ze składek społeczeństwa polskiego. Liczono na powstanie polskiej wyższej uczelni technicznej jednak ta, jak i poprzednie próby, zakończyła się niepowodzeniem. W 1898 r. powołany został rosyjski Instytut Politechniczny im. Cara Mikołaja II, w większości z rosyjskim personelem pedagogicznym. Tylko nieliczni Polacy pełnili funkcje wykładowców, asystentów, laborantów. Mieczysław Pożaryski pracował tam, początkowo jako laborant, a od 1902 r. jako starszy asystent w Katedrze Elektrotechniki, kierowanej przez Rosjanina prof. Georgija Wulfa [5]. Gdy Instytut został zamknięty z powodu strajku studentów (1905 r.), Mieczysław Pożaryski przewidywany był jako jeden z prowadzących zajęcia ze studentami w celu utrzymania przez nich kontaktu z nauką podczas strajku. Jednak zamiaru tego nie udało się zrealizować. W latach 1908-1915 był tam etatowym starszym laborantem elektrotechniki. W związku z wybuchem I Wojny Światowej Instytut został w czerwcu 1915 r. ewakuowany wraz z pracownikami w głąb Rosji [6]. M. Pożaryskiemu udało się stamtąd wydostać i wyjechać do Moskwy, gdzie pracował w fabryce elektrotechnicznej „Dynamo” i wykładał w miejscowym gimnazjum polskim. Przebywał w Rosji do 1917 r.

5. DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA

M. Pożaryski od samego początku był jednym z pierwszych animatorów i organizatorów środowiska elektryków polskich. Uczestniczył w kilku zjazdach techników polskich. Był związany z prawie każdą organizacją, w której działali elektrotechnicy jako czynny współpracownik, rzeczoznawca lub doradca. W 1899 r. wstąpił do Delegacji Elektrotechnicznej, która działała w ramach sekcji Techniczno-Przemysłowej Warszawskiego Oddziału Towarzystwa Popierania Rosyjskiego Przemysłu i Handlu. W Delegacji działał bardzo aktywnie, wygłaszał wiele prelekcji. W latach 1901-1904 był sekretarzem Delegacji Elektrotechnicznej [5], był też członkiem Komisji Słowniczkiej oraz członkiem Komisji do zorganizowania Laboratorium Elektrotechnicznego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Kiedy Delegacja Elektrotechniczna przekształciła się w Koło Elektrotechników M. Pożaryski pozostał jego członkiem. Pełnił w nim kilka funkcji: sekretarza, przewodniczącego koła, przewodniczącego pierwszej komisji do spraw budowy elektrowni. Był też członkiem pierwszego składu Centralnej Komisji Słownictwa Elektrotechnicznego. Działał również w Stowarzyszeniu Techników w Warszawie, gdzie m.in. w 1909 r. został członkiem Komisji do spraw elektrowni, w 1914 r. członkiem Komitetu Bibliotecznego. Wygłaszał tam również referaty na spotkaniach odczytowych. W tym czasie dopiero tworzyło się słownictwo elektrotechniczne, więc działania tej Komisji były bardzo przydatne przy kształtowaniu polskiego nazewnictwa. W latach 1905-1907 pracował w zespole który zajmował się wydaniem podręcznika inżynierskiego „Technik”. Dużą rolę odgrywał również w innych wydawnictwach technicznych. Od 1904 r. był członkiem komitetu redakcyjnego działu Elektrotechnika w „Przeglądzie Technicznym”. Brał udział w Kongresie Założycielskim FIDIC (Fédération Internationale Des

Ingénieurs-Conseils en: International Federation of Consulting Engineers -Międzynarodowa Federacja <Niezależnych> Inżynierów Konsultantów) w 1913 r. w Genewie. Następnie został skarbnikiem nowo powołanego Koła Inżynierów-Doradców i Inżynierów Rzeczoznawców. W maju 1915 r. został wybrany na jednego z oceniających modele maszyn, lub ich rysunki, w konkursie zorganizowanym przez Koło Mechaników. W 1915 r. działał w podkomisji mechaniczno-elektrotechnicznej wchodzącej w skład Komisji Politechnicznej mającej opracować program wykładów i propozycję osób na stanowiska nauczycieli akademickich w Politechnice Warszawskiej. W 1917 r. był członkiem komitetu organizacyjnego Zjazdu Techników Polaków w Rosji. Postulowano tam by powołać w Rosji polską instytucję, która miałaby przygotować projekt organizacji szkolnictwa technicznego w przyszłej Polsce. Przewidywano również alternatywę gdyby inicjatywy tej nie udało zrealizować. Wówczas miałaby zawiązać się sekcja wykształcenia zawodowo-technicznego i przemysłowego przy powstającym w Moskwie Stowarzyszeniu Techników. Mieczysław Pożaryski był jednym z współautorów tej inicjatywy, przewidywany na członka komitetu organizacyjnego tego przedsięwzięcia.

6. POLITECHNIKA WARSZAWSKA

Po zakończeniu wojny M. Pożaryski w 1918 r. powrócił do Warszawy. Rozpoczął pracę na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki w Politechnice Warszawskiej, która od 1915 r. stała się polską uczelnią. Początkowo był wykładowcą elektrotechniki. W 1919 r. został profesorem nadzwyczajnym, a w następnym roku profesorem zwyczajnym elektrotechniki ogólnej [7]. Rozszerzył wykład z elektrotechniki ogólnej o tematykę prądów szybkozmiennych. Wykłady z teorii prądów szybkozmiennych stały się zalążkiem powstania w późniejszych latach specjalności radiotechnika. Od 1921 r. był członkiem Rady Wydziału Elektrotechnicznego. Po wydzieleniu w 1921 r. z Wydziału Budowy Maszyn i Elektrotechniki samodzielnego Wydziału Elektrotechnicznego (w 1924 r. wydział zmienił nazwę na Elektryczny), kierował Katedrą i Zakładem Elektrotechniki Ogólnej. Był wielokrotnie wybierany na jednoroczne kadencje dziekana (1921/22, 1922/23, 1923/24, 1924/25, 1934/35, 1937/38, 1938/39, 1939-45) [7]. Na Wydziale Elektrotechnicznym prowadził zajęcia z: techniki prądów szybkozmiennych, laboratorium prądów szybkozmiennych, podstaw elektrotechniki, laboratorium podstaw elektrotechniki oraz krótko z teorii prądów zmiennych i zarysu urządzeń radiotechnicznych [8]. Na Wydziale Mechanicznym zajęcia z: elektrotechniki ogólnej, urządzeń elektrycznych, podstaw elektrotechniki, maszyn elektrycznych i laboratorium elektrotechnicznego. Na Wydziale Inżynierii Lądowej i Wodnej wykładał encyklopedię elektrotechniki i urządzenia elektryczne (nieobowiązkowe). Na Wydziale Chemicznym prowadził zajęcia z: encyklopedii elektrotechniki oraz ćwiczenia z encyklopedii elektrotechniki. Przyczynił się do zbudowania dla Politechniki Warszawskiej nowych pawilonów: Technologii Chemicznej i Elektrotechniki. Mieczysław Pożaryski był lubiany przez studentów, nazywany był przez nich „dziadkiem”[5]. Prowadząc wykłady potrafił je przystosować do poziomu wiedzy słuchaczy. Wiedzę przekazywał jasno i zrozumiale. Teorię poprzedzał opisem zjawisk fizycznych. Często zabierał głos w sprawach

nauczania elektrotechnicznego, na wszystkich poziomach nauczania. Uczniowie mieli dla niego wielki szacunek i brali go za wzór. Wykształcił i wychował wielu elektryków, w tym wielu profesorów: Stanisława Andrzejewskiego, Janusza Groszkowskiego, Stefana Manczarskiego, Marię Miłkowską, Stanisława Ryzko. Asystentami prof. Pożaryskiego byli m.in. A. Kiliński, J. Pawlikowski, H. Nadot, W. Hryszkiewicz, W. Kotowski, zaś doktorantem Janusz Groszkowski.

7. DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA W SEP

Mieczysław Pożaryski inicjował i współdziałał we wszystkich próbach utworzenia wspólnej organizacji polskich elektryków. W 1919 r. na Ogólnopolskim Zjeździe Elektrotechników przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu. Otworzył obrady Zjazdu oraz zaproponował skład prezydium. Został wybrany pierwszym Prezesem [1] powstałego w 1919 r. Stowarzyszenia Elektrotechników Polskich (które w 1929 r. zmieniło nazwę na Stowarzyszenie Elektryków Polskich), sprawował tę funkcję w latach 1919-1928. W 1924 r. (przed reformą pieniężną) jako jeden z członków SEP przekazał 100 milionów marek polskich na zakup akcji Banku Polskiego dla Stowarzyszenia. Wchodził w skład komisji zaciągowej dla elektryków, wstępujących do wojska w czasie wojny z bolszewikami. Inicjował w SEP i współtworzył wiele fachowych prac, m.in. przewodniczył Komisji Norm Jasności, Komisji Piorunochronów i Komisji Teletechnicznej oraz działał w Komisji: Przepisowej, Definicji i Symboli SEP, która wydała *Definicje elektryczne* - Dział I: *Pojęcia podstawowe i ogólne*. Za swoją działalność naukowo –dydaktyczną, organizacyjną i społeczną był szczególnie wyróżniony, bo dnia 7 V 1925 r. został wybrany na, pierwszego polskiego Członka Honorowego SEP [1]. Prowadził odczyty w ramach cyklu „Fizyka doby współczesnej” oraz „Najnowsze postępy w dziedzinie elektrotechniki i mechaniki” (wykłady zorganizowane przez OW SEP w latach 1936-1938).

8. PRACA W KOMITETACH REDAKCYJNYCH I INNYCH ORGANIZACJACH SPOŁECZNYCH I NAUKOWYCH

Profesor Pożaryski prowadził aktywną działalność wydawniczą. Od 1919 do 1921 zasiadał w komitecie redakcyjnym, a następnie był redaktorem naczelnym „Przeglądu Elektrotechnicznego”. Od 1926 r. kierował całym wydawnictwem „Przeglądu Elektrotechnicznego” [9], w skład którego wchodziły czasopisma: „Przegląd Radiotechniczny”, „Wiadomości Elektrotechniczne” (od 1933), „Sprawozdania i prace Polskiego Komitetu Energetycznego”. Był również redaktorem serii wydawniczej pt. „Biblioteka Montera i Technika Elektrycznego”. Zainicjował opracowanie *Podręcznika inżyniera elektryka*.

W 1919 r. był współzałożycielem Polskiego Towarzystwa Fizycznego, a następnie w latach 1919-1923 skarbnikiem oraz członkiem Komitetu redakcyjnego „Sprawozdań i Prac Polskiego Towarzystwa Fizycznego”. Został powołany do komitetu organizacyjnego: Polskiego Komitetu Energetycznego (1923 r.) oraz Instytutu Radiotechnicznego (1928 r.). Był członkiem zarządu i sekretarzem (1928-1940) towarzystwa „Studium Techniczne” (założonego w 1928 r.). Wchodził w skład Tymczasowego Komitetu Doradztwa Naukowego. Działał również w Stowarzyszeniu Radiotechników, aż do jego

rozwiązania w 1929 r. Działał również w wielu innych towarzystwach i organizacjach. Był członkiem: Rady Teletechnicznej przy ministrze Poczty i Telegrafów powstałej w 1928 r., Komisji Miar Elektrycznych przy Głównym Urzędzie Miar, Warszawskiego Towarzystwa Politechnicznego (działającego w latach 1918-1939), przewodniczącym Sekcji Elektrotechnicznej przy Muzeum Przemysłu i Techniki (otwartego w 1929 r.) komitetu organizacyjnego Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego w Warszawie (która odbyła się 23.08-11.10 1936 r.), Zarządu Koła Matematyczno-Fizycznego w Warszawie. We wszystkich tych organizacjach był inspiratorem wielu prac, wygłaszał liczne referaty, brał udział w dyskusjach na zjazdach i konferencjach. Chętnie udzielał porad fachowych zainteresowanym osobom i instytucjom. Podpisał oświadczenie profesorów Politechniki Warszawskiej, z dnia 20 XII 1930 r., przeciw „niewiarygodnym wykroczeniom, popełnionym w stosunku do więźniów brzeskich”. W 1933 r. otrzymał godność członka honorowego Stowarzyszenia Elektryków Czechosłowackich (EŚĆ) [1] podczas V Walnego Zgromadzenia SEP w Warszawie, połączonego z XV Zjazdem Elektrotechnicznego Związku Czechosłowackiego. Za swoje osiągnięcia był kilkakrotnie odznaczony m. in. Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta w 1936 r.

9. CZASY II WOJNY ŚWIATOWEJ

W czasie wojny prof. Pożaryski oficjalnie pełnił funkcję administratora budynku Wydziału Elektrycznego, ale nadal uważano go za Dziekana [5]. Miał do dyspozycji jednego woźnego. Podczas okupacji początkowo wykładał w Państwowej Szkole Elektrycznej II stopnia. Działał też w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej znajdującej się na terenie Politechniki Warszawskiej. W szkole tej w konspiracji kontynuowała działalność Politechnika Warszawska oraz Szkoła im H. Wawelberga i S. Rotwanda. Prof. Pożaryski brał udział w akademickim tajnym nauczaniu i w latach 1942-44 kierował Wydziałem Elektrycznym konspiracyjnej uczelni. W tym czasie zainicjował też prace nad *Podręcznikiem Inżyniera Elektryka*, który ukazał się po wojnie (pod red. R. Podoskiego). Po Powstaniu Warszawskim trafił do Grodziska Mazowieckiego, gdzie wykładał chemię i fizykę w szkole handlowej oraz na tajnych kompletach Gimnazjum Ogólnokształcącego.

Po wywołaniu Warszawy prof. Pożaryski podjął trud uruchomienia na nowo Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej. Pierwszy zjawił się na Wydziale 3 III 1945 r. i nominował na kierownika Katedry Wysokich Napięć Janusza Lecha Jakubowskiego [10]. W dniu 12 IV zwołał pierwszą Radę Wydziału. Dnia 19 IV brał jeszcze udział w egzaminie dyplomowym, a trzy dni później zmarł w Grodzisku Mazowieckim, wycieńczony chorobą i przeżyciami ostatnich miesięcy. Został tam pochowany, a po kilku latach ekshumowany i pochowany w Warszawie. Jego prochy spoczywają na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie, kwatera 142-V-27.

10. DZIAŁALNOŚĆ PUBLIKACYJNA

Mieczysław Pożaryski był autorem bardzo wielu publikacji [9,11,12]: 23 książek bądź skryptów, co najmniej 45 artykułów oraz 12 różnych recenzji. Biorąc pod uwagę ówczesne technologie wydawnicze był to rzadko spotykany w tym czasie dorobek wydawniczy, świadczący też o jego

ogromnej pracowitości. Wśród jego książek i skryptów można znaleźć wyróżniające się podręczniki akademickie jak np. *Podstawy naukowe elektrotechniki łącznie z zasadami pomiarów*, Warszawa 1915 (415 stron i 427 rysunków, drugie wydanie w 1927), *Teoria prądów szybkozmiennych*, Warszawa 1931, s. 238 obszerne podręczniki dla szkół zawodowych jak np. *Kurs elektrotechniki w szkole mechaniczno-technicznej Wawelberga i Rotwanda*, s. 644, rys. 601, Warszawa 1908, *Zarys elektrotechniki. Podręcznik dla szkół zawodowych w 3 częściach*, wydany w Warszawie w latach 1928-29, czy napisany wspólnie z G. Henslem *Przystępna elektrotechnika prądów silnych*, Warszawa 1921, który miał później 7 wydań. Był autorem poczytnego poradnika *Monter elektryk* (6 wydań) oraz drobnych broszur jak np. *Krótkie wskazówki dotyczące użycia suwaka rachunkowego*, Warszawa 1907, *Oscylograf i jego zastosowanie*, Warszawa 1913. Pisał artykuły do takich czasopism jak: „Przegląd Techniczny” (28 artykułów, z czego większość w 1904 r.); „Przegląd Elektrotechniczny” (8 artykułów); „Wiadomości Matematyczne”. „Wszechświat”; „Czasopismo Techniczne”. Recenzował kilka książek, między innymi: G. Hensla, K. Drewnowskiego, R. Witkiewicza oraz pozycje zagranicznych autorów.

Był też współautorem wydawnictw monograficznych: *Technik* (Warszawa 1908, T. II), *Podręcznik inżynierski*, pod red. S. Bryły, *Słownictwo elektrotechniczne polskie*, pod red. K. Drewnowskiego (Warszawa 1932) i *Definicje elektryczne* wspólnie z: K. Drewnowskim, S. Dunikowskim, S. Fryze, W. Pogorzelskim, L. Staniewiczem (Warszawa 1937). Był autorem haseł w encyklopedii: *Świat i Życie*, *Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Ilustrowanej Gutenberga*. Brał udział w pracach nad *Słownikiem języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego.

11. RODZINA

W 1902 r. Mieczysław Pożaryski ożenił się z Wandą Marią z Grzegorzewskich, przyrodniczką, nauczycielką botaniki, autorką i współautorką kilku podręczników, działaczką oświatową. Miał z nią córki: Jadwigę (1904-1986), nauczycielkę, Marię (1906-1986), historyka, bibliotekarkę, wicedyrektorkę Biblioteki Wojewódzkiej w Lublinie oraz synów Jana (ur. 1908- ?), inżyniera elektryka, pracownika Instytutu Badań Technicznych Lotnictwa w Warszawie i firmy elektrotechnicznej „Westinghouse” w USA, Władysława (1910-2008), geologa, mikropaleontologa, profesora Instytutu Geologicznego w Warszawie, członka rzeczywistego PAN.

12. PAMIĘCI O PROFESORZE POŻARYSKIM

Mieczysława Pożaryskiego po śmierci uhonorowano na wiele sposobów. SEP w 100 rocznicę jego urodzin ufundował medal pamiątkowy ku jego czci. Jego imię nadano: Technikum Elektrotechnicznemu w Żychlinie, ulicy w Warszawie- Międzyziesiu, przy której znajduje się Instytut Elektrotechniki, wraz z tablicą pamiątkową oraz jednej z sal konferencyjnych w Domu Technika w Warszawie.

13. WNIOSKI KOŃCOWE

W artykule przedstawiono krótki życiorys profesora Mieczysława Pożaryskiego. Zostały przedstawione wszystkie najważniejsze jego osiągnięcia i działalność. Był

on jednym z głównych twórców Stowarzyszenia Elektryków Polskich i wielu innych stowarzyszeń technicznych i społecznych. W dużym stopniu przyczynił się do rozwoju szkolnictwa elektrotechnicznego. Współtworzył Wydział Elektryczny Politechniki Warszawskiej. W czasie wojny prowadził działalność konspiracyjną.

14. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI

1. Krótkie wskazówki z elektrotechniki dla techników, Warszawa 1903, E. Wende, wyd. II, s. 49, nlb 2
2. Kurs elektrotechniki w szkole mechaniczno-technicznej Wawelberga i Rotwanda, Warszawa 1908, Litografia,, Druk. i Lit. „Saturn” Marszałkowska 91, s. 644, rys. 601
3. Zasadnicze pojęcia i teorie współczesnej nauki o elektromagnetyzmie, Warszawa 1905, s. 68, rys. 37, Też. „Przegląd Techniczny”, 1905, t. 43, s. 49-51, 107-108, 147-149, 202-205, 265-267, 311-314, 367-369, 425-426
4. Krótkie wskazówki dotyczące użycia suwaka rachunkowego, Warszawa 1907, s. 8, wyd. II, J. Lisowska, 1930, s. 16, nlb. 1
5. Magnetyzm i elektryczność, Wykłady w Szkole Mechaniczno-Technicznej H. Wawelberga i S. Rotwanda, Warszawa 1909 (litografowane), str. 256, rys. 220
6. Projektowanie niewielkich urządzeń oświetlenia elektrycznego i przenoszenia siły, Warszawa, St. Rotwand, 1911, s. 152
7. Oscylograf i jego zastosowanie, Warszawa, wyd. E. Wende, 1913, s. 10, Czcionkami Drukarni Narodowej, Mazowiecka 8
8. Zbiór ważniejszych schematów urządzeń elektrycznych prądu stałego do użytku monterów i techników, Warszawa, wyd. M. Borkowski, 1914
9. Podstawy naukowe elektrotechniki łącznie z zasadami pomiarów, Warszawa 1915, wyd. Gebethner i Wolff, s. 10+415, rys. 427, z zapomogi Kasy Pomocy dla osób pracujących na polu naukowym im. Doktora Józefa Mianowskiego, Druk Rubieszewskiego i Wronowskiego w Warszawie, Wyd. II, Naukowe Podstawy Elektrotechniki 1927, Wydawnictwo Naukowej Komisji Wydawniczej Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Politechniki
10. -, Hensel Gustaw, Przystępna elektrotechnika prądów silnych, Warszawa 1921, wyd. J. Lisowska, Druk. W. Maślankiewicza, Nowogrodzka 17, s. VI+334, nlb. 2, wyd. II uzup. i popr. M. Pożaryski 1925, s. 394, nlb. 1, wyd. III uzup. i popr. 1931, wyd. IV Londyn 1943, kolejne wydania Min. WRiOP, Biblioteka Rzemiosła i Techniki Londyn 1944 i 1945, oraz wyd. P. Wodziański 1946
11. Elektrotechnika Ogólna II, (kurs 5 sem. Wydz. Mech.), Wydawnictwo Naukowej Komisji Wydawniczej Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej 1921 s. 885,
12. -, Hensel Gustaw, Krótki zarys sygnalizacji, telegrafii, telefonii i budowy piorunochronów, Warszawa 1922, wyd. J. Lisowska, s. 69, nlb. 3
13. Wskazówki do ćwiczeń w laboratorium elektrotechniki ogólnej Politechniki Warszawskiej, ułożył J. Pawlikowski, pod red. M. Pożaryskiego, Warszawa 1927
14. Krótki zarys elektrotechniki. Podręcznik dla szkół zawodowych Cz. 1 zasadnicza: Prąd elektryczny, jego

- źródła, przewody i odbiorniki, łącznie z urządzeniami elektrycznymi przesyłania siły i oświetlania oraz obsługa, Warszawa 1928, Wyd. J. Lisowskiej, Drukarnia Wł. Łazarskiego w Warszawie, Złota 7-9, str. 3 +151, rys. 137, Cz. 2/3: Silniki elektryczne, oświetlenie elektryczne, elektrotechnika ciepła, galwano-plastyka i galwanostegia. Technika prądów słabych, radiotechnika, piorunochrony, elektrotechnika w lecznictwie, ratowanie porażonych prądem elektrycznym, Warszawa 1929, wyd. J. Lisowska, Drukarnia Wł. Łazarskiego w Warszawie, Złota 7-9, s. 151, nlb. 3 + s. 215
15. Pogadanki o elektryczności i jej zastosowaniu, Warszawa 1928, Zw. Elektr. Pol., s. 16 nlb. 1, rys. 5+2
 16. Pomiary elektryczne w technice, Warszawa 1928, Wydawnictwa Naukowe Komisji Wydawniczej Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej, Zakłady Graficzne Pracowników Drukarskich, Warszawa Nowy Świat Nr. 54, s. 158, nlb. 15,
 17. Maszyny elektryczne i prostowniki. Zarys budowy i działania, Warszawa 1930, Komisja Wydawnicza Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej, s. XV + 302, nlb. 1, tabl. 6
 18. Teoria prądów szybkozmiennych, Warszawa 1931, Kom. Wydawn. Tow. Brat. Pom. Stud. PW, powiel. Komisja Wydawnicza Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej, s. 238, nlb. 1
 19. Elektryk: podręcznik kieszonkowy elektrotechniki prądu silnego zawierający zbiór wzorów, tablic, obliczeń i układów połączonych, pod red. M. Pożaryski, oprac. W. Felhorski, Warszawa 1933, wyd. Księg. J. Lisowskiej
 20. Monter elektryk. Zbiór wiadomości praktycznych o budowie i działaniu oraz montażu i obsłudze urządzeń elektrycznych prądu silnego, Warszawa 1936, wyd. Księg. J. Lisowskiej, s. 350 nlb. 3, wyd. II popr. i uzup. 1940, s. XV + 356, nlb. 1, , wyd. III Ułożył przy współudziale Witolda Kotowskiego. Cz. 1-2 Hanower 1946 s. III +156, II, s. 141 nlb. 4, wyd. III [właściwie IV] popr. i uzup. Warszawa 1947, wyd. Nowa Księg. Techn. R. Rejchenbach, s. XV+355 wyd. IV [właściwie V] popr. i uzup. 1948, wyd. V [właściwie VI] 1950 PWT
 5. *Politechnika Warszawska 1915-1925, Księga Pamiątkowa*, pod red. L. Staniewicza, Warszawa 1925
 4. Eytner T. J., *Monografia Szkoły Mechaniczno-Technicznej im. Wawelberga i Rotwanda w Warszawie 1895-1907*, Warszawa 1908
 5. Sadłowski P., Hickiewicz J., *Mieczysław Pożaryski (1875-1945) Pierwszy prezes Stowarzyszenia Elektryków Polskich*, „Analecta Studia i Materiały z Dziejów Nauki”, R. XXIII, 2014, z. 1, s. 183-194
 6. *Historia elektryki polskiej*, t. 1, *Nauka piśmiennictwo i zrzeszenia*, pod red. K. Kolbińskiego, Warszawa 1976
 7. *Zarys historii Wydziału Elektrycznego 1921-1981*. Materiały Sympozjum Listopad 1981, pod red. Z. Grunwalda, Warszawa 1983
 8. *Programy Politechniki Warszawskiej 1921-1939*, Warszawa 1921-1939
 9. „Przegląd Elektrotechniczny” roczniki 1921-1931, 1933, 1934, 1936, 1937, 1939
 10. Jakubowski J. L., *Fragmenty autobiografii. Od połowów motyli do badania sztucznych piorunów*, „Kwartalnik Historii Nauki i Technik”, 1988 nr 3, s. 589-561
 11. *Bibliografia publikacji pracowników (polaków) Warszawskiego Instytutu Politechnicznego*, opr. W. Płosińska, Warszawa 1985
 12. Jankowerny W., Jasińska M., *Bibliografia publikacji pracowników Politechniki Warszawskiej 1915-1965*, Warszawa 1972
 13. Dudzińska E., *Mieczysław Pożaryski (1875-1945), Sylwetki Profesorów Politechniki Warszawskiej, Prace Historyczne Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej*, nr 27
 14. *Historia Politechniki Warszawskiej 1915-1965*, przewodniczący komitetu redakcyjnego K. Kolbiński, Warszawa 1965
 15. *Historia Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-1959*, pod red. J. Płaskowskiego, Warszawa 1959
 16. Kubiawski J., Jakubowska A., *Mieczysław Pożaryski [w:] Słownik Biograficzny Techników Polskich*, t. 1, s. 121-122
 17. Orłowski B., *Słownik polskich pionierów techniki*, Katowice 1986
 18. Piłatowicz J., *Profesorowie Politechniki Warszawskiej w dwudziestolecu międzywojennym*, Warszawa 1999
 19. Piłatowicz J., *Stowarzyszenie Techników Polskich w Warszawie 1898-1918*, cz. I 1898-1918, Warszawa 1993
 20. Staniewicz L., *Nauki Elektrotechniczne*, [w:] *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej*, pod red. M. Dąbrowskiego, Kraków- Warszawa 1928

15. BIBLIOGRAFIA

1. *75 lat Stowarzyszenia Elektryków Polskich, 1919-1974*, SEP, Zeszyt Historyczny nr 1, pod red. T. Skarżyńskiego, Warszawa 1994
2. *150 lat Wyższego Szkolnictwa Technicznego w Warszawie, 1826-1976*, Warszawa 1979

140th ANNIVERSARY OF BIRTH OF MIECZYSLAW POŻARYSKI (1875-1945)

The paper presents a profile of Professor Mieczyslaw Pożaryski (1875-1945), an electrical engineer, co-founder and the first and long-time President of the Association of Polish Electrical Engineers (1919-1928). From 1899, he worked as a lecturer at Wawelberg and Rotwand school in Warsaw. From 1902, he was an assistant at the Department of Electrical Engineering of Warsaw Polytechnic Institute. From 1919, he worked as a professor of electrical engineering at the Warsaw University of Technology, where he was repeatedly elected Dean of the Faculty of Electrical Engineering. He was also active in many associations related to electrical engineering. Long-term editor-in-chief of *Electrical Review* and *Electrical Engineering News*, author of many books and articles.

Keywords: history of electrical engineering, Warsaw University of Technology, Faculty of Electrical Engineering.

